

УЛУУ КЫАЙЫ 57-с сылынан!

САҢА ОЛОХ

Чурапчы улуунун
хаһыата

ХАҢЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТЭН ТАХСАР

№ 55 (8804)

ЧЭППИЭР

2002 сыл
Ыам ыйын
9 күнэ

УЛУУС ДЬАҤАЛТАТЫН САҢА БАҢЫЛЫГА И.Н. АММОСОВ ДУОҢУНАҤЫГАР КИИРДЭ

2002 сыл ыам ыйын 7 күнүгэр улуус дьаһалтатын дьэтиги мунуһахтыр савалыгар саҥа талыллыбыт улуус дьаһалтатын баһылыга Иннокентий Николаевич АММОСОВ дуоһунаһыгар кириитигэр аһамыт мунуһа буолла. Мунуһа улуус баһылыга Алексей Алексеевич Шадрин салайан ытта. Итиннэ кэһиликтэр баһылыктара, тэриктэлэр салайааччылары, Улуус Мунуһаҥын депутаттара, улуус дьаһалтатын аппаратын үлэһиттэрэ сырыттылар. Саха Республикатын вице-президент Александр Константинович Акимов, тыа хаһаайыстыбатын министри Дмитрий Федорович Наумов, промышленность министри Александр Анатольевич Оглы, Ил Түмэн депутата Альбина Иннокентьевна Поисеева, тутуу уонна архитектура министриин солбуйаачы Николай Иннокентьевич Белокобыский, үлэ уонна социальный көмүскэл министриин бастаы солбуйаачы Иннокентий Константинович Чихов, вице-президент көмөлөһөөнүтэ Егор Александрович Находкин, олохтоох байыны салайыны департаменын салайааччыта Семен Васильевич Кырбасов кыттыны ыттылар.

Вице-президент А. К. Акимов байытын этигитигэр улууска ытыллыбыт сыбар үрдүк политической таһымга, сирдээхтик барбытын бэлэтээтэ, И. Н. Аммосов Чурапчы улуутун баһылыгын дуоһунаһыгар кириирин тутунан СР Президентэ Вячеслав Анатольевич Штыров Ыйааһын эрдэ телеграмматан ааран туттарда уонна байытын, СР Правительствотын ааттарыттан эбэрдэлээн туран үлэтигэр ситиһилин баҕарда. Салгыы кини СР

Президент В. А. Штыров үлэһиттэ 100 кутунан сибээстээн ити кэмгэ ханнык сүрүн тутуһунаһыгар үлэ ытыллыбытын, түбээн турар сорукары биллиһинэрдэ.

Ил Түмэн депутата А. И. Поисеева, Баһы кэһиликтэги баһылыга Д. Ф. Барашков, Улуус Мунуһаҥын председатели В. И. Новгородов, үрүк управлениетын начальнига Е. С. Сидоров, "Мелиоратор" ГУП начальнига Г. В. Смирников, "Аэроан" баһыной хаһаайыстыбатын баһылыга Е. Е. Адамс, улуус баһылыга А. А. Шадрин саҥа баһылыгы дуоһунаһыгар

кириитинэн эбэрдэлээтилэр.

Иннокентий Николаевич Аммосов, үрдүк итэҕэли сүктэрин кинини баһылыгынан быһаардабыт дьонугар-сэргэтигэр махтанан турар, улуус инники сайдыытыгар күүтүмкэһын харыстаммаха үлэһиттэ эрэннэрдэ.

А. СЛЕПЦОВ.

Хаартыска: СР вице-президент А. К. Акимов саҥа баһылык И.Н. Аммосов дуоһунаһыгар кириитинэн эбэрдэлээн.

ЭНИГИ СЫРДЫК ААККЫТ ҮЙЭЛЭР ТУХАРЫ АХТЫЛЛА ТУРУО!

КҮНДҮ СЭРИИ УОННА ТЫЛ ВЕТЕРАНАРА!

Бүтүн билиги Эһиксэ Улуу Кыайы күнүнэн сүлүктээх байыт сүтүрүйөн турар махтал-эбэрдэ тылларын этэбит. Фронгга уонна тылгга кыайыны уһансыбыт дьонго бу сырдык, кэрэ күн сүрэхтэн тахсар истиг тыллар аһаһаллар.

Иккис аан дойдутаары уоттаах, алдытылаах сэриини ааспыт тыһымча сыл сэмэй элбэх хаан тохтуулаах уонна суостаах сэриитинэн ааһаллар.

Билик улууслугуттан Ийэ дойдутарын немецкэй-фашистскэй халабырдыттаран көмүскүүрү 2095 хорсун-хордуот дьоммут ытырыллыбытара. Кинилэртэн 949 киһи кырыс уот-холодук толоонуттан эргиллибэтэхтэрэ. Дьылҕа-хаан тыһыс ыйааһынан сэрии ветераннара сыллата көбүрдээн иһэллэр. Кинилэр сырдык ааттарын ытыктыах, кэриэстээх, үйэтиитиэх тустаахпыт. Бу билигин көлөнэ ытык иһэ буолар.

Чурапчы колхозтарын хоту оройуоннарга күүс өттүнэн көһөрүү 60 сылын бэлэтээри олохтох. Көһөрүүтэ оройуонтан 5318 киһи тиийбиттэн 2000-тан тахса киһи онно суорума суолтаммытара. Бу — саха норуотун бүтүүнүн трагедията. Кыайыны фронт уонна тыл биир кыһаһынан быһаарбытара.

КҮНДҮ ВЕТЕРАНАРА, өссө төгүл Кыайы 57 сылынан эбэрдэлээн турар, Эһиксэ утун үйэһээх нус-хас олох, этэнгэ булууну, дьолу-соргуну баҕарабыт!

Николай ПЕСТРЯКОВ,

улуус байыаннай комиссара, подполковник.

ЧУРАПЧЫ УЛУУҤУН ВЕТЕРАНАРЫН, ХОТУ КӨҤӨРҮЛЛҮ КЫТТЫЛААХТАРЫН УЛУУС БАРЫ ОЛОХТООХТОРУГАР, ПЕНСИОНЕРАРЫГАР ЫҢЫРЫЛАРА

Муус устар 10 күнэ, 2002 с.

1942 сыллаахха билиги оройуонмут 41 колхозтарын, 5 тыһынчаһтан тахса олохтоохторун күүс өттүнэн хоту көһөрүү быйыл 60 сылын туолар. Бу 3 хонук иһигэр кыһаһахтык дьаһайан көһөрүү иэдээне сүрэхтэ оһот баас буолан ингэн сылдар. Бу, чурапчыларга эрэ буолбаха, бүтүн республикабыт трагедията, саха бары дьонугар ыар багтык.

Күүс өттүнэн көһөрүллү 60 сылыгар аһаан улууска тутулар Мемориал, хоту баран ачыктаан, тонгон, буурбаа мунан, аһаас халлаан аһыгар сору-мүсү, эрийи көрбүт, өлбүт-сүтүт биир дойдутаахтарытын кэриэстиир ытык бэлэбит буоларынан, үйэһээх, бөбө-таба гына тутулуугугар үбүнэн көмөлөһөргө улуустаагы ветераннар сэбиэттэрэ таһаарыт уурааһын өйөөн, билиги, хоту көһөрүллү кыттылаахтара, Аҕа дойду сэримтин, тыл ветераннара, улуус хас биирдии пенсионера аһын кэмэйэ 30-туу солкуобайы бизнэргитигэр уонна улуустат бары олохтоохторун, үлэһит дьонун билигин өйөөн күүс-көмө буоларытыгар ыһа-ба-быт.

"Төгүрүк остуол" кыттылаахтара: хоту көһөрүллү

ЭБЭРДЭЛИНЭН!

Күндүтүк санымы Чурапчы улуунун олохтоохторо!

Күндү Аҕа дойдуну көмүскүү Улуу сэрии кыттылаахтара, тыл ветераннара, хоту көһөрүллү кыттылаахтара!

Эһигини Улуу Кыайы өрөгөйдөөх күнүнэн ис сүрэхпиттэн иһиһтик, истинник эбэрдэлиһиб. Улуу Кыайыны норуот бүтүүнэ, ол иһигэр билиги улууспут дьонно уһансыбытара. Чурапчы икки тыһынчаһтан тахса чулуу уола саа-саадах тутан уоттаах сэриигэ кирибиттэрэ, үгүстэрэ Ийэ дойдутарын көмүскэллээх сырдык тыһынчарын толук уурбута. Сэрии сылларыгар сүт-кураан эбэрдэһитэ, хоту оройуоннарга көһөрүллү иэдээне түбүлээбитэ мар содуламмыта. Чурапчы хотуун үлэһит дьонно иһини барытын эрдээхтик тулуйбута, кыайыһа дьулуурдарын, эрдээхтик күүһүнэн иһини туораабытара, Олох бары мардарын саныларыгар сүктүн ийэлэрибит-аһаарыт, эһэлэрибит-эбэрдэрибит иһиллээхтэ билиги көлүнэ дьон ытык иэстээхтэ, ону мэдэһитин өйдүү-санымы сүөгүмэстээхтэ. Быйыл күнүн көһөрүллү 60 сылын дьонунук бэлэһиһир тутуугар үлэһиттэ.

Бу сааһы күннэри көрсө Чурапчы улууну күүр-эһээх быйбар түмүктэһэ. Түгэһинэн туһанан, улуус баһылыгын дуоһунаһыгар минигин итэһэйэн куоласта-

абыккытыгар махталбын тиздэһиб.

Билигин даһаан улуус социальной-экономической куйтутунай сайдыытыгар быһаарылыбаттах баһуура-остар элбэхтэр. Өрдүк улууска тутуу базатын тэрийиһэ, суол-иис оһоһуутугар, Салгы үрүһүрүн систематын, куйтуту эйгэһин, доруобуйа харыстааһын сайдыыларыгар үлэһиттэтин маада. Чурапчы улууһа үгүс курдук тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар улуус буолар. Он эрээри, манна эһээ кэһээ итэһтэр бааллар. Республикатын Президентэ В.А.Штыров тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыгар араас көрүүлэрдээх, кэһиһээх этиһтэри өһөрдө. Маны болломтобо ылаахтоохтэ.

Күндү улууну дьонно-сэргээтэ, ким кимээх куоластаабытыттан тутулууга суох тарааһуу-үгүһээбит Чурапчыбыт саргыта салаларын тутуугар үгүһээтэ үлэһиттэ, уунуһуу-сайдыаһын. Чурапчылар өрүү үлэһиттэтинэн аһырыт улуустут. Бэлэбит ис кыһаһытын сөһө аттаран туруорааһытына, бары биир киһи курдук өйдүтүн-санаабытын түмүһүтүнэ улуустут сайдыа, олохтут-дьаһахтут тутуһу.

Кэрэ саас кэһиһиһэн, Улуу Кыайы быраһыһыһынан эһээтэ, дьоммор-сэргэһэр баһаарытын күүрэхтээх үлэһиттэ саһаттан-саһа ситиһиһтэри, кытааһах доруобуйаны, тус олохтутугар өрүү чэмээһи ыраас халааны, мааһын күөх хонуту!

Улуус дьаһалтатын баһылыга
И.Н. АММОСОВ.

Оҕо саас
мунуһа сасыта,
Оронун
аныгар түсүтэ.
Оҕо саас
бустуга-халпыта,
Уот сэрии
дизэ туһун билбитэ.
Оҕо саас
илиһитин ууммута
Ол аһык
ынырык сылларга.
Оҕо саас

СЭРИИ СЫЛЛАРЫН ОБОЛОРО

батыһан барбыта
Ийэтин
кытары үтэһэ.
Оҕо саас
илдиркэй сонунан
Тымныһын,
хаскыта аһыта.
Оҕо саас
этэрбэс сыһынан

Самырга,
сир сийгэр хаһыта.
Оҕо саас
ыар кэмгэ, сэриигэ
Өлүүтүн
арыһаа кыһыта.
Оҕо саас
тинийбитэ Кыайыга,
Көмүскэ

ууларын соһугута.
Оҕо саас
хатыһыт түстэртэ
Үөрүүнэ
эллээтэ туолбута.
Оҕо саас
сэриһтэн кэлбикэ
Сыһыһан,
куустара түсүтэ.

Оҕо саас
аһата, убайа
Өлбүтүн
өр дэ өр күһүтэ...
Ол онтон
оҕо саас аһыта,
Кэм-кэрди
сэхсигэр бүтүтэ.
Ол онтон
адар саас кэлбитэ—
Аһаһа
сэһтһинэн кирибитэ...

Николай СЕДАЛИШЕВ

АЛБАН ААТ — СЭРИИ ТЫЛ БУОЙУННАРЫГАР, ХОҢУУННАРЫГАР!

ОЛОХПОР УМУЛЛУБАТ ИККИ ТҮГЭН

Советский норуот Аба дойдуну кемүскүр Улуу сэрииге өлбөдүйбүт, аан дойду үрдүнөн исторический суолталаах чабылхай кыйыны ситиспитэ 57 сылын туолла. "Дыал-хонук" дииллэрэ кырдык. Мин быйыл 80-с хаарбын уулара олоробун. Бу сылар усталарыгар өйбүтүн хаан да умнулубат икки түгэни өйдүүбүн.

Майнагыта. 1941 сыйл бэс ийин 22 күнэ. Фашистский Германия бийиги Ийэ дойдубутугар 190 дивизиянан, 5,5 мил. саллааттаах, 4 тыл. таанкаларынан, 56 тыл. самолеттарынан, 72 тыл. таах орудияларынан, 200 хараабылларынан Чернай муораттан Балтийский муораба диэри Советский Союз арбаагы кыранысатын тилери аангаан сэринэн саба түспүтэ. 1418 күннээх түн хабыр халсыһылаах, хаан тохтуулаах сэрии ныйргийбита. Немещай фашистар 1710 кустраттары уонна бөлүөлөктөри, 70 тыл. таах дэриэбинэлэри, 32 тыл. бөдөн промышленной тэрилтэлэри, 100 тыл. карингэ совхозтары уонна колхозтары уруксалаабыттары, 65 тыл. км үтүннээх тимер суолу дэлби тэптэриббиттэ, 16 тыл. паровоһу, 48 тыл. вагону илдэ барбыттары. Онон, Советский Союз национальной баайын 30 %-нын суох гыммыттары. 29 мил. киһини өлөрбүттэрэ, 18 мил. киһини бааһырдан, сохор-доголонг оморбуттары.

Иккис түгэн. Билигин бу Улуу Кыайы 57-с сылын көрсөбүн. Араас смук уолаттарыттан тахыллыбыт Советский Армия буйуунара өстөөсү утары биир ньыыл кэксээн биригэ сэриилэспипит. Ийэ дойдубутун, мороллут көкүлүн, тутулуга суох буолуутун тулугар хабыр халсыһымга бири киһи курдук кирибипит.

Мария Михайловна, чугас дьоно-сэргэтэ, аймактара "Маайа эбэ" диэн истинник ааттыр кырдыабаастара быйыл саас 93-с хаарыгар үктэннэ. Кини Одьулун Чапыр кэһилигэр Тугулуута алааска Старостиннар диэн сэниэ ыалга күн сириин көрбүтэ. Ийэтэ Настаа Сыланг кэһилигэтин Үкүйэтигэр олохтоох Макароттар кыыскара, оттон абаата Маххалэ Старостин ити дойдуну төрүт олохтообо этэ. Хас да оро төрөөбүтүтүн кинини эрэ тутан хаалбыттар. Очолорго саханы эбэ сыныт саллык марым буулаабыта, Старостиннар ити марымга ыларан эрдэ миннээн эрэллэрин билэн, чорон собохо оролорун онун буларан, ыал оморорго тигэйдиттэрэ. Онон соторутаабыта абай атаахтаан абатыгар сүтүрэ сылдыбыт Маайа кыыскаан 13-тээбэр Төлөйгө олохтоох Ыдыаа Попов 16-лаах олун Дьөгүрү кытары ыылбатын холбуур буолбута. Күрдүк, кыыстарын олохтон кутурт төрөппүттэруу-су-

Сэрии кэнигэр 7 мил. таахса буйуун Советский Союз орденнарынан уонна медалларынан наараадалаабыттары, 11 тыл. таахса киһи Советский Союз Геройдарынан буолбуттары. 300-тэн таахса Александр Матросовтар, 459 Виктор Талалихиннар, 600-тэн таахса капитан Гастеллолар баар буолбуттары. Саха сириттэн 24 киһи Советский Союз Геройдара буолта, ол иһигэр алтата сахалар этилэр. Оттон тыылга олорор эйэлээх кэһиликкэннээхтэн 16 мил. киһи "Аба дойдуну сэриитигэр килбисинээх үлэтин иһин" медалларынан баһааттаммыттары.

1942 сыйл балаһан ыйыгар бийиги оройуонтан 41 колхозу, 5 тыл. таахса киһини хоту көһөрүүгэ ыппыттары. Кинилэр 2239 ынах сүөһүлэрин уонна 665 сыгыларын илдэ барбыттары. Олортон ахсааннаахтара тыыннаах ордубуттары.

"Бийиги дымалабыт кырдыктаах, бийиги кыйыһахпыт!",—диэн лозунг норуоту өрө көтөхтүтэ, ол да иһин бу Улуу Кыайы ситиһилибитэ. Манньык кырыктаах сэрииттэн этэнгэ тыыннаах ордон кэлбиппин мин Улуу Дьолбууан аабабын. Билигин 5 оро абатынабын. 13 оро эһэтэ буолан кинилэр үөрүүлэрин ортодугар дьоллоохтук олоробун.

Ийэ дойдубутун көгүтүн, тутулуга суох буолуутун иһин олохторун толук уурбут, тыылга бэйэлэрин харыстаммаат үлэлэринэн кыйыны уһансыбыт хаан — уруу дьоммутугар сүтүрдүн туран барба махтал тылларын этэр эбэһинээтэхпит.

Василий ПОИСЕЕВ,
Аба дойдуну сэриитин 2-с группалаах минбалинэ педагогической үлэ ветерана.

буу бу орто дойдуттан араахсыбыттары.
Маайалаах Дьөгүр Төлөйгө олохсуйбуттары, Калинин аатынан бастаан артыал, онтон колхоз чилиэнэ буолбуттары. Үлэни-хамнаһы кыйаар эдэр дьон — туох да үлэттэн толлон тубаттары. Бэйэлэрэ олохтоохторо, онон Дьөгүр инитин олохтон алта ыйдаах Шураны итэ ылбыттары. Кыһынын иккиэн сүөһү көрүүтүгэр, сайынныкүтүнүн от-бурдук үлэтигэр сылдыбыттары. Сэрии сабаламмыт сылын кыһыныгар Поповтар Нам сиригэр өрүс арытыгар "колхоз сүөһүтүн киллэһэн көрбүттэрэ, сааһыгар дойдубуттарыгар кэлбиттэрэ. Дьөгүрү 1942 сыйлааха сайынгы улахан хомуурга ынгырбыттары, онтон хоту көһөрүү сураба тилийэ көппүтэ. Төлөй кэһилигэтин үс юкхоһа көһөрүллэр буолбута. Маайалаах колхозтара Кэбээйи Тыйаатыгар тийбитэ. Күтүрү кыһын Хатырык Хома диэн ку-

Аба дойдуну сэриитигэр советский норуот кыйыһын баһааттаммыт быйыл 57-с төгүтүн ньыттылааба. Бу кыйыһы адалсыбыт, бүгүнгү олохтук тулугар охсуспут дьоммут кырдыан абыраан, олохтон турсаан иһаллар. Кинилэр оморбут улуу дымаларын, кэрэстэрин ыччаттары — бийиги салгыар, ааттарын—суолларын өрө тутар нээтэхпит.

Мин атам Атласов Николай Михайлович—Аба дойдуну кемүскүр сэрии астыһынай кыттылааба, колхознай-совхознай тутуу ветерана. Сүтүк Болугур кэһилигэр Хорго Кула диэн сиргэ бастар дьадагы кэргэнгэ 1919 сый алтынны 19 күнүгэр төрөөбүтэ. Ийэтэ кинини оролоһот 3 хонон баран өлбүтэ, абаата Маххалэ кэргэнин аһыан укул-тээк кил сылдыан баран, атам 9 саас-таагар өлбүтэ, онон ийэ үтүн испээкэ, төрөппүт истин тапталын билбээкэ улааппыта. Эһэтэ, аймактара интан-аһатан улаатыннар-быттары. Ас-тааһа тийбэт, олох-дьаһах ыраахан буолан, 4 эрэ кылаһы үөрэнэн бүтэрбитэ, ол эрэри бэйэтин баатынан, дуулурунан сахалыы үчүтэй сүрүсүт буолбута, суот-ахсаан өтүгэр дьобурдаабын көрдөрбүтэ.

Атаар турат, 11 сааһытан, колхоз тэриллээбиттэн 1939 сыйла диэри сүрүн үлэһит, дьому-сэргэни сэнээр-дэр, хайбалларынан туһанар бастык колхозтаах быйытынан сыаналааммыта. 1941 сыйлааха "Челюскин" пароходка матросуу сылдыбыта уонна Киренский оройуонун военкоматынан 1941 сый ахсынны ыйга Кыһыл Армия кээстигэр ынгырыллан дойдубуттар эргиллээх, сэрии хонутугар атарылыбыта. 1941 сыйтан уоттаах сэрии бүтүөр диэри арбаа фронтга фашистары кытта охсуспута, историяба кирибит Курский Тобой, Сталинград оборонатын кыргыһымаларыгар кыттыбыта. Ийэ дойдутун арбаа кыраныскаба тийэ

АБАМ ТУҢУНАН АБЫЙАХ ТЫЛ

өстөөктөн босхолостуга.

Бастаан Чита уобалаһыгар 158-с стрелковой полкаба үөрэммитэ. 1942 сый от ыйыгар фронтта ынгырыллан Сталинград таһыгар Камач куоракка сэриигэ кириһэн иһигэ бааһырыта. Саратовка госпитальга сытан үтүрэн баран Калининградский фронтга 169-с стрелковой полкаба стрелогунан, 1943 сый олунуу ыйтан 255-с отдельной танковой полкаба аһанан разведчиктынан сулуусалаабыта. Курский Тобойго, Брянскийга, Смоленскийга сэриилэспитэ. 1944 сыйтан бастаах Украинский, Прибалтийский фронттарга 19-с танковой корпус 26-с мотострелковой бригадэдэтин десантнай роталыгар стрелок буолбута. 1944 сый алтынны 7 күнүгэр Балтийский муора таһыгар сэриилээх сылдыан атаар бааһыран Москва куорат госпиталыгар эмтэнэн баран, 26-с рабочий батальон 36-с байыаннай базатыгар хаһаайыстыбаннай отделениеба командирдаабыта. 1945 сый ахсынныга тахсыбыт ыйааха сеп түбөтөн Советский Армияттан демобилизацияла-

нан дойдубуттар 1946 сый ыам ыйыгар кэлбитэ.

Атам сэриигэ сылдыан элбэх эрайы, хаан тохтуутун көрбүт буолан кыргыһы туһунан кэспирин сөбүлээбэтэ, барытын иһигэр тутара. Дойдубуттар төннөөт эйэлээх олоху тутууга таһаарылаахтык үлэлээн-хамсаан барбыта. 1946-1949 ос. Хатылы кэһилигин сельпугтар продавецтаабыта. Салайар үлөү дьобурдаабын учуоттаан колхозка биригдиринэн, сүөһү ферматын сөбүдүссэһинэн аһан үлэлэспиттэ. Улуу кэмигэ кылааһыскаабыта.

Суот-учуот үлэтигэр эппиз-тинээтэббин, дьобурдаабын көрдөрөн, подотчеттаах үлэлэргэ үлүнүк үлэлээбитэ. Кини общественной, государственной бэс билиигэ ыһыллыны, хоромнуу оморуну кытары эйэлэспэт, принципиальной үлэһит этэ. 1978 сый от ыйыгар улаханньк илдээн балыһаба кириһэр диэри совхоз производствоттан иликтин араар-батаба.

Бийиги төрөппүттэрибт элбэхтэ ороломмутарыттан билигин 4-пүт баар. Улахан

кыһа Александр Егоровна норуот үөрэбүдиритин туйгуна этэ. Мин учуутал идэлээхпин, 1978 сыйтан төрөөбүт кэһиликкэр бастаан оскуолаба, онтон совхозка профком председателинан, партком секретарынан, 1995 сыйтан кэһиликкэр баһылыгынан үлэлибим. Софья Николаевна медсестра, Михаил Николаевич историк, Николай Николаевич экономист-бухгалтер. Атам 10 сизинээх, 12 хос сизинээх. Кини үчүтэй, илдээх дьэз кэргэн аба баһылыгы таһынан аймактарыгар бигэ тирэх, көмөлөөччү буолара истинг, эйэлэс сыйыаннааба.

Күнү көрдөрбүт күндү киһибит олорбут олорун оролоро, ыччаттара салгыбыт, охсуспут дымалата, ыра санаата туоларын иһин туруулаһан үлэлибит.

Ульяна АТЛАСОВА.

Хаартыскаба: Кыайы 30 сылыгар оройуон делегациятын кытары Советский Союз Геройа Г. Д. Протодакинов олордубут харыйатын таһыгар. Хаанстан Сельин Петр Егорович (Ытык Куол), Атласов Николай Михайлович (Хатылы), Тарабукин Иосиф Сергеевич (Диринг), Попов Афанасий Ильич (Хатылы), Слепцов Ефим Дмитриевич (Чоркөөх).

КЫҢЫЛ АРМЕЕЦ ОГДОБОТО

раанах кытылгэ сүөхэнэн баран, оланамыт Тыйааларыгар бэрт эрайынан аһанан тийибиттарин кырдыаһа билиигэ диэри ахтар. Бөлүөлөк кытытыгар быраһылыбыт балаһаннары биригдиритин хаар түбэ гурдаһына күөл кутаһын хостоон сыбаан кыстаабыттар. Сохторун балыһа, сохторун сүөһү көрүүтүгэр ыппыттар, Маайа үстээк Шураһын хаалларар сирэ сурун учуоттаһанар уонна кыһыл армеец кэргэнэ дьэниэр сааһыры интернакка асчытынан ылбыттар. Итиннэ сылдыан Дьөгүртэн суругу хаста да тутулуга, харадарара.

— Дьөгүр, уус буолан буол-

лаба, сүрдээх үчүтэй буочар-даах этэ, ликбезкэ үөрэммитэ, минигин эмиз "үөрөг" диктирин истикэ киһи буолуом дуо, диэн ахтар.

Ол суруктары өрдөөтүгүз диэри уура сылдыбыта, билигин хомойуох иһин сүөхтар. Дьөгүр, 21-с тусла хайыһар биригдэдэтин байыһа Егор Ильич Попов, госпитальга өлбүтүн туһунан хара суругу эмиз оһуо тутулуга. Онон эдэр-кээн сааһыгар сэрии огдообото буолан кыраһый кыыскаанньынын тула турэн хаалыта. Интернакка сылан ордук кэмгэ бэрт үчүтэйдик үлэлээн баран, 1944 сый сааһыгар

"каһарууллуктат төннөр буолбуттар" диэн сураһы истэн колхозтугар кэлбит. Уопсай сүбөһүн: Сайын күргүмүкүн көһөн тийиэхтээх дьонутугар олох бэлэмни, ыһы ыһа тураарын",— диэн эдэр-сэниэ өтүлэригэн уонна кинини сыарбалаах аһанан тэриһэн эрдэ ыппыттар. Онон Маайалаах сүөрбөччэ хонук айаннаан, Маай эрэ быраһылыгынан иһиннэ Мээндийэбэ кэлбиттэрэ. Онон ыһа үгүс хаар уулунна, араас күн-дьыл ааста. Кыһа улааган оскуолаба үөрөнө кирибитэ, кэргэнэммитэ, бис ороломмута. Көһөрүлүү содулуттан кыратыттан ириннээх буолан, наар аһаабыран ыдылаара, өлбүтэ сэттэ сый буолла.

Маайа эбэ билигин улахан сизингэр Николайга баар, сизин кыргыттарыгар куоракка оморон да сеп этэ даһаны Чураһытыгар, аймак-билэ дьонун ортодугар сылдырын, тизэгини иһигэр түбүгүрүн сөбүлүүр. Бис сыйлааһыга диэри араас уустук иһи иһтанэра, омурунан омуор аһыһара, бэл оро цигейка бэргэһитинэн муодунай доха соһу тигэрэ, билирыһынгга диэри теплицаны көрөн-истэн күтүн аһын өлгөм үүмүүнү хотороро.

— Харайынан мөлөөбүтүм кутаһан, онтон аһын сии

хол күрдүк дьэи иһигэр тугу баарар дьарыктана сылдыһам этэ. Аһарым туһаһыттан тахсан, өссө уонча сыйлааһыта ыһыллыбыта, быйыл аһы собохо көрдөрбөүм моһуоктаан эппэрэссийэлээттим. Бу билигин мунан хаалһам диэн тизэгэн иһигэр дьонум суохтарыгар мээне тахсыбалппын. Быйыл кыра уолбут атаһын тоһутан дьэиэ үөрэнэ, онон киниэз доһор буолар уонна учууталбын кэһанар үлэлээкпин.

Улуу сэрии огдообото, хоту көһөрүлүү кыттылааба, тыыл уонна колхознай үлэ ветерана, 93-с хаарыгар үстэммит ытык кырдыаһа Мария Михайловна Попова, төһө да элбэх саас баптаатар, хараһа көлө мөлөөтөр, санаага бебэх, чугас дьонун харыстаан мээне кеп туона, үгсэргини сылдыыбат. Чакчыта да, кини күрдүк дэлгиттэр үлэһит, көрсөүсэмэй, наада буоллаһына кууста-эххарактеры, кытаанах санааны көрдөрөр чикэ көлүөнэ ыргыттар мөрсүнүнэрин сурактарыгар илдэ сылдыан буйуун уолаттар уоптаах сэриигэ ата-акаба киридэхтэра...

Р. СИБИРЯКОВА

Хаартыскаларга: М. М. Попова уонча кэргэнэ, кыһыл армеец Е. И. Попов.

Программа передач ТВ с 13 мая по 19 мая

Понедельник, 13 мая 1-я программа Канал ОРТ 06.00 Телеканал "Доброе утро". 09.00 Новости. 09.15 "Семейные узы". Сернал. 10.15 Документальный детектив. "Мишень для дезертира". 10.45 Поле чудес. 11.50 Библиомания. 12.00 Новости. 12.15 Фильм "Спаси рядового Райана". 15.00 Новости. 15.15 Приключенческий фильм "Потерявшие кораблекрушение". 17.00 Большая стирка. 18.00 Вечерние новости. 18.25 "С легким паром". 19.00 Жди меня. 21.35 Сернал "Империя под ударом: Начало века". 22.40 Независимое расследование. 23.00 Ночное "Время". 23.50 Цифлизация. 00.20 Ночная смена. До 01.30 2-я программа Канал РТР 05.49, 05.50-09.00 УТРО НА РТР. 05.50, 06.50, 07.50, 08.50 ВЕСТИ-МОСКВА. 06.00, 07.00, 08.00 ВЕСТИ. 06.10 "Православный календарь". 06.15 "Семейные новости". 06.30 "Афиша". 06.40 "Экспертиза РТР". 07.10 "Экспертиза РТР". 07.20 "Национальный доход". 07.25 ВЕСТИ-СПОРТ. 07.30 "Семейные новости". 07.40 "Федерация". 08.10 "Национальный доход". 08.15 "Хронограф". 08.30 "Афиша". 08.40 "Экспертиза РТР". Дайджест. 09.00 ВЕСТИ. 09.10 "Человек с 'Кон-Тики'". Документальный фильм. 10.05 Телесернал "Мелисса". 11.00 ВЕСТИ. 11.20 Сернал "Сеть" (США). 12.05 "Моя семья". 13.00 "Что хочет женщина". 13.30 Сернал "Сибил" (США). 14.00 ВЕСТИ. 14.20 ВЕСТИ-СПОРТ. 14.25 "Лодка любви". Телесернал. 15.25 "Дикий ангел". Телесернал. 16.25 Сернал "Друзья-3" (США). 17.00 ВЕСТИ. ЯКУТСК 17.20 Программа передач. 17.25 Республиканский телеконкурс "Полярная звезда". 17.50 "Дорожные новости". 18.15 "Дни науки и культуры РС (Я) в Новосибирске". 18.35 Семейная экономика сегодня и завтра (ТВ "Чароит" Олекминского улуса). 18.50 "Кэрри кэриэстэи". вбуга тагалын сэрүгүзэччи С.И. Петрова. 19.15 "Сармал". Арктический государственный институт культуры и искусств. 19.40 Реклама. Канал РТР 19.50 "Спокойной ночи, малыши". 20.00 ВЕСТИ. ЯКУТСК 20.35 "Саха сирэ - Якутия". Информ. программа. Канал РТР 20.55 Авторская программа Елены Маслок "Караван". 21.55 Детектив "Марсеевка, 12". Фильм 1-й. "Операция "Зеленый лед". Часть 1-я. 22.45 "Экспертиза РТР". 23.00 ВЕСТИ-ПОДРОБНОСТИ. 23.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА. 23.30 Российско-Германский молодежный форум. Церемония открытия. 00.20 Фильм Карена Шахназарова "Дань полнолунию". 02.20 "Спорт за неделю". 02.50 "Дежурная часть". До 03.03 3-я программа Канал РТР 17.20 "Прощайте, Каны". Документальный фильм. 18.20 Кинокомедия "Золотые рыбки". 18.50 "Комиссар Рекс". До 19.40 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА. До 20.55 Вторник, 14 мая 1-я программа Канал ОРТ 06.00 Телеканал "Доброе утро". 09.00 Новости. 09.15 Жди меня. 10.15 "С легким паром". 10.45 Русская рулетка. 11.45 "Ералаш". 11.50 Библиомания. 12.00 Новости. 12.15 Независимое расследование. 13.00 Детектив "Случай в	аэропорту". 1-я серия. 14.35 Дисней-клуб: "Любимчик". 15.00 Новости. 15.15 Мультиазбука. 15.35 Царь горы. 16.00 Детективный сернал "Империя под ударом: Начало века". 17.00 Большая стирка. 18.00 Вечерние новости. 18.15 Однако. 18.25 Смешопанорама. 19.00 "Семейные узы". Сернал. 20.00 "Слабое звено". 21.00 ВРЕМЯ. 21.35 Детективный сернал "Империя под ударом: Голубой конверт". 22.40 Кремль-9. "Георгий Жуков. Охота на маршала". 23.30 Ночное "Время". 00.00 "На футболе" с Виктором Гусовым. 00.30 Ночная смена. До 02.50 2-я программа Канал РТР 05.49, 05.50-09.00 УТРО НА РТР. 05.50, 06.50, 07.50, 08.50 ВЕСТИ-МОСКВА. 06.00, 07.00, 08.00 ВЕСТИ. 06.10 "Православный календарь". 06.15 "Семейные новости". 06.25 "Дежурная часть". 06.30 "Афиша". 06.40 "Дорожный патруль". 07.10 "Экспертиза РТР". 07.20 "Национальный доход". 07.25 ВЕСТИ-СПОРТ. 07.30 "Семейные новости". 07.40 "Пролог". Часть I-я. 08.10 "Дежурная часть". 08.15 "Москва-Минск". 08.30 "Афиша". 08.40 "Пролог". Часть II-я. 09.00 ВЕСТИ. 09.10 "Человек с 'Кон-Тики'". Документальный фильм. Часть 3-я. 10.05 "Мелисса" (Великобритания). 11.00 ВЕСТИ. 11.20 Сернал "Сеть" (США). 12.05 "Моя семья". 13.00 "Что хочет женщина". 13.30 Сернал "Сибил" (США). 14.00 ВЕСТИ. 14.20 ВЕСТИ-СПОРТ. 14.25 "Лодка любви". Телесернал. 15.25 "Дикий ангел". Телесернал. 16.25 Сернал "Друзья-3" (США). 17.00 ВЕСТИ. ЯКУТСК 17.20 "ТВ-Спорт". Тележурнал. 17.45 Км. 18.15 Сидюная мозаика. 18.40 Вчугат ТелеКанал: "ТоБус-тегул тобо?" ток-шоу. 19.10 Тв сирэ. 19.40 Реклама. Канал РТР 19.50 "Спокойной ночи, малыши". 20.00 ВЕСТИ. ЯКУТСК 20.35 "Саха сирэ - Якутия". Информ. программа. Канал РТР 20.55 Фильм "Семейные тайны". 21.55 "Марсеевка, 12". Фильм 2-й. "Ставок больше нет". Часть 1-я. 22.45 "Дорожный патруль". 23.00 ВЕСТИ-ПОДРОБНОСТИ. 23.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА. 23.30 "Клуб санаторов". 00.15 Детектив "Лопушка для одинокого мужчины". До 02.09 3-я программа Канал РТР 17.20 "Разведчик особого назначения". Документальный фильм. 18.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА. 18.50 "Комиссар Рекс". До 19.50 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА. До 20.55 Четверг, 16 мая 1-я программа Канал ОРТ 06.00 Телеканал "Доброе утро". 09.00 Новости. 09.15 "Семейные узы". Сернал. 10.15 "Кумиры". 10.45 "Кто хочет стать миллионером?". 11.45 "Ералаш". 11.50 Библиомания. 12.00 Новости. 12.15 Как это было. "Встреча на Эльбе. 1945 год". 13.00 "Случай в аэропорту". 3-я серия. 14.35 Дисней-клуб: "Переменка". 15.00 Новости. 15.15 "Американский хвост". Мультисернал. 15.40 Яна Чурикова в программе "Объектив". 16.00 Детективный сернал "Империя под ударом: Двойной Нельсон". 17.00 Большая стирка. 18.00 Вечерние новости. 18.15 Однако. 18.25 "Шутка за шуткой". 19.00 "Семейные узы". Сернал. 20.00 "Слабое звено". 21.00 ВРЕМЯ. 21.35 Детективный сернал "Империя под ударом: Авель и Кай". 22.40 Человек и закон. 23.30 Ночное "Время". 00.00 Татьяна Толстая в программе "Сати". 00.30 Ночная смена. До 02.50 2-я программа Канал РТР 05.49, 05.50-09.00 УТРО НА РТР. 05.50, 06.50, 07.50, 08.50 ВЕСТИ-МОСКВА. 06.00, 07.00, 08.00 ВЕСТИ. 06.10 "Православный календарь". 06.15 "Семейные новости". 06.25 "Дежурная часть". 06.30 "Афиша". 06.40 "Дорожный патруль". 07.10 "Экспертиза РТР". 07.20 "Национальный доход". 07.25 ВЕСТИ-СПОРТ. 07.30 "Семейные новости". 07.40 "Пролог". Часть I-я. 08.10 "Дежурная часть". 08.15 "Вся Россия". 08.30 "Афиша". 08.40 "Пролог". Часть II-я. 09.00 ВЕСТИ. 09.10 "Золотой клон". 09.30 Путешествие на "Кон-Тики". Документальный фильм-призер	Канал РТР 05.49, 05.50-09.00 УТРО НА РТР. 05.50, 06.50, 07.50, 08.50 ВЕСТИ-МОСКВА. 06.00, 07.00, 08.00 ВЕСТИ. 06.10 "Православный календарь". 06.15 "Семейные новости". 06.25 "Дежурная часть". 06.30 "Афиша". 06.40 "Дорожный патруль". 07.10 "Экспертиза РТР". 07.20 "Национальный доход". 07.25 ВЕСТИ-СПОРТ. 07.30 "Семейные новости". 07.40 "Пролог". Часть I-я. 08.10 "Дежурная часть". 08.15 "Открытая замочка". 08.30 "Афиша". 08.40 "Пролог". Часть II-я. 09.00 ВЕСТИ. 09.10 "Человек с 'Кон-Тики'". Документальный фильм. 10.05 Телесернал "Мелисса". 11.00 ВЕСТИ. 11.20 Сернал "Сеть" (США). 12.05 "Диалоги о животных". 13.00 "Что хочет женщина". 13.30 Сернал "Сибил" (США). 14.00 ВЕСТИ. 14.20 ВЕСТИ-СПОРТ. 14.25 Мелодрама "Лодка любви". Телесернал (США). 15.25 "Дикий ангел". 16.25 Сернал "Друзья-3" (США). 17.00 ВЕСТИ. ЯКУТСК 17.20 Программа передач. 17.25 Засорный образ жизни. 17.40 Далекий Восток. 18.10 Служба 02. 18.20 "Мин да библиотек...". Анна Парникова - Сабарей Илгэ. 18.35 Молодежный ТелеКанал. Прямой эфир. 19.05 Экономика и жизнь. 19.20 Отражение. 19.40 Реклама. Канал РТР 19.50 "Спокойной ночи, малыши". 20.00 ВЕСТИ. ЯКУТСК 20.35 "Саха сирэ - Якутия". Информ. программа. Канал РТР 20.55 Фильм "Семейные тайны". 21.55 "Марсеевка, 12". Фильм 2-й. "Ставок больше нет". Часть 2-я. 22.45 "Дорожный патруль". 23.00 ВЕСТИ-ПОДРОБНОСТИ. 23.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА. 23.30 Джон Туртурро и Эмили Уотсон в фильме "Защита Лукина" (Великобритания-Франция). 01.40 "Пакорама кино с Валерием Тодоровским". До 02.25 3-я программа Канал РТР 17.20 "Вид на жительство". Документальный фильм. 18.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА. 18.50 "Комиссар Рекс". До 19.50 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА. До 20.55 Пятница, 17 мая 1-я программа Канал ОРТ 06.00 Телеканал "Доброе утро". 09.00 Новости. 09.15 "Семейные узы". Сернал. 10.15 "Шутка за шуткой". 10.45 "Слабое звено". 11.45 "Ералаш". 11.50 Библиомания. 12.00 Новости. 12.15 Человек и закон. 13.00 "Серебряный шар". 13.35 Остроумный фильм "Черный замок Ольшанский". 1-я серия. 15.00 Новости. 15.15 "Американский хвост". Мультисернал. 15.40 Что да как. 16.00 Детективный сернал "Империя под ударом: Авель и Кай". 17.00 Большая стирка. 18.00 Вечерние новости. 18.15 Однако. 18.25 "Сами с усами". 19.00 "Семейные узы". Сернал. 20.00 Поле чудес. 21.00 ВРЕМЯ. 21.35 Том Круз в фильме "Котейль". 23.30 "Другое время". Программа Михаила Леонтьева. 00.15 Клаус Кински в историческом боевике "Агирре, гнев божий". До 01.55 2-я программа Канал РТР 05.49, 05.50-09.00 УТРО НА РТР. 05.50, 06.50, 07.50, 08.50 ВЕСТИ-МОСКВА. 06.00, 07.00, 08.00 ВЕСТИ. 06.10 "Православный календарь". 06.15 "Семейные новости". 06.25 "Дежурная часть". 06.30 "Афиша". 06.40 "Дорожный патруль". 07.10 "Экспертиза РТР". 07.20 "Национальный доход". 07.25 ВЕСТИ-СПОРТ. 07.30 "Семейные новости". 07.40 "Пролог". Часть I-я. 08.10 "Дежурная часть". 08.15 "Вся Россия". 08.30 "Афиша". 08.40 "Пролог". Часть II-я. 09.00 ВЕСТИ. 09.10 "Золотой клон". 09.30 Путешествие на "Кон-Тики". Документальный фильм-призер	премии "Оскар"-51. 11.00 ВЕСТИ. 11.20 Сернал "Сеть" (США). 12.05 "Моя семья". 13.00 "Что хочет женщина". 13.30 Сернал "Сибил" (США). 14.00 ВЕСТИ. 14.20 ВЕСТИ-СПОРТ. 14.25 "Лодка любви". Телесернал. 15.25 Сернал "Друзья-3" (США). 17.00 ВЕСТИ. ЯКУТСК 17.20 "Саргаллах уоттара". 18.00 "Талке". Миксоло Миксыйнал уоттубат талкала. 18.30 "Улустар" - сага кирбиригэ. Влорен улуула. 19.05 "Лена-ТВ". Реклама и поздравления. Канал РТР 19.50 "Спокойной ночи, малыши". 20.00 ВЕСТИ. ЯКУТСК 20.35 "Саха сирэ - Якутия". Информ. программа. Канал РТР 20.55 Фильм "Семейные тайны". 21.55 "Марсеевка, 12". Фильм 3-й. "Мокрое дело". Часть 2-я. 22.45 Сильвестр Сталлоне в острозажетном фильме "Скалозав" (США). 00.55 ПОСЛЕДНИЙ СЕАНС. Михаил Кошленко, Борис Щербак и Любовь Полидук в комедии "Третий не лишний". До 02.23 3-я программа Канал РТР 17.20 "Пресс-клуб". До 18.30 18.50 "Комиссар Рекс". До 19.50 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА. До 20.55 Воскресенье, 19 мая 1-я программа Канал ОРТ 06.35 Фильм "Любовь к ближнему". 08.00 Новости. 08.10 Армейский магазин. 08.40 Дисней-клуб: "Тимон и Пумба". 09.05 Утренняя звезда. 09.50 Библиомания. 10.00 Новости. 10.10 "Непугуемые заметки". 10.30 Пока все дома. 11.05 Документальный детектив. "Батальон смерти. Дело 2002 года". 11.40 Клуб путешественников. 12.20 Детектив "Тайны отца Давидова". 13.15 "Сами с усами". 13.45 Умники и умницы. 14.15 Секреты Кремля. 14.30 Дисней-клуб: "Микки Маус и его друзья". 15.00 Новости. 15.15 Кремль-9. "Георгий Жуков. Охота на маршала". 15.55 Фильм "Зль Греко". 17.25 "Шутка за шуткой". 18.00 Вечерние новости. 18.15 Фильм "Цветы от победителей". 20.10 Боевик "Служители закона". 22.30 Времена. 23.45 Футбол. Финальный матч международного турнира. 01.45 Лоренцо Ламас в боевике "Полуночник". До 03.30 2-я программа Канал РТР 06.20 Фильм-сказка "Город мастеров". 07.40 "Большой бой Астерикса". 08.50 "Русское лето". 09.40 ТВ Бинго шоу". ЯКУТСК 10.20 Тунук. 10.45 Перемена. 11.15 "Остудуйа дойдута". 11.25 "Саргаллах", Информационный выпуск. 11.45 Советы родителям: и ученикам: как сдать экзамены. 12.05 ДТРА "Полярная звезда". Путь к здоровью. 13.00 Сороди-чи. 13.30 Простой интерес. Канал РТР 14.00 ВЕСТИ. 14.20 "Парламентский час". 15.05 "Диалоги о животных". 16.00 "Вокруг света". 16.55 "Афиша". 18.00 Комедия "Свадебный переломок" (США). 20.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ. 21.10 "Комната смека". 22.10 Фильм "Шелка" (США). 00.20 "ТВ Бинго новости". 00.25 "Твин Пикс" (США). До 01.28 3-я программа Канал РТР 10.20 "Доброе утро, Страна". 10.55 "Сам себе режиссер". 11.50 "Городок". 12.25 Комедия "Брица Старр" (США). До 14.00
---	---	---	---

